

"МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗОЛ"

ОД КНИГАТА НА ХАНС-ЛОТАР ШТЕПАН "МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗОЛ" - Идентитетот на Македонците прикажан на примерот на Балканскиот сојуз (1878-1914), во издание на "АЗБУКИ"

Во работниот наслов се тематизира проблемот на идентитетот на Македонците. Македонскиот читател, сосема логично, својот идентитет го следи како нешто саморазбирливо; меѓутоа, тој би требало да земе предвид дека соседните држави до денешен ден се обидуваат со проблематични аргументи да ги втемелат нивните претензии за македонскиот јазик, името и територијата, кои на Македонците не им дозволуваат никаков сопствен идентитет. Почнувајќи од Берлинскиот конгрес во 1878 г., но особено по Балканските војни од 1912/1913 г. тие ги повторуваат своите фалсификувани барања, притоа надевајќи се на тоа дека еден ден тие би созреле во неотповикливи вистини.

Следствено на тоа, семејството на народите беше погрешно информирано за идентитетот на Македонците, а сега тоа ќе може да си направи објективна слика за историјата на Македонците.

Истражувањето се темели врз (необјавените) акти на Политичкиот архив на германското Министерство за надворешни работи.

Подготвила: Милева ЛАЗОВА

МАКЕДОНИЈА НА АНГЛИ

Македонија како фигура во полето за игра на англиската стратегија

Германската Амбасада во Лондон го навела доказот дека Македонија, и покрај неуспешното и со многу жртви проследено востание од 1903 година, останала доволно добар објект за да добие една улога во стратешкото поле на силите на Балканот - било тоа, најнапред, само како шаховска фигура на англиската "глобална" политика. Оваа функција на Македонија била тесно поврзана со интересите на германскиот Рајх кои, почнувајќи од неговото основање, се означуваат како исклучително стопански, дури и кога се работело за големиот проект на Багдадската железница, чија изградба (со двотретинско германско учество) почнала во 1903 година. Овде Владата на Рајхот грубо ги преценила британските интереси и нивната чувствителност, бидејќи Лондон ја набљудувал трансанатолиската железница од една сосема поинаква перспектива.

Македонија влегла во англиската сметка:

"Барьерата... треба да биде постигната со тоа што англиската Влада ќе се обиде да постигне договор со трите дунавски држави Србија, Романија и Бугарија. Обе-

динувањето на државите меѓу себе, кои не посакуваат ништо друго освен можност за мирољубив развој" (ова не е единственото лицемерие и залажување во долгиот прилог), "ќе биде постигнато кога на Србија, со Скутари, ќе ѝ биде овозможен пристап на Јадранот на Бугарија, пристап на Егејско Море, кон Кавала. Вилаетите Салоники и Манастир треба да станат една автономна покраина под меѓународна контрола".

Да се размисли! Најдобро информираната светска сила Англија тргнала, сосема разбирливо, од еден македонски Saloniki, додека Грција, од 1913 година, сака да го натера светот да верува дека Thesaloniki "отсекогаш" бил грчки град. И понатаму:

"Грција треба повторно да го добие подрачјето изгубено во последната војна (Тесалока. 1897) и освен тоа, не сметајќи го Крит (се разбира, бидејќи тој еден ден треба да стане англиски) "уште еден дел од крајбрежјето до висината на Крф". (Значи, албанска територија.) "На Турција ѝ останува сопственоста на Адрианопол и Константинопол и таа добива извесна сума како отштета. Албанија треба да стане една одвоена државна творба под италијанска или меѓународна контрола. Ишкип (Скопје) ќе би-

де единствениот камен на сопнување, тој ќе мора да ѝ потпадне на Србија или на Македонија". Сигурно било "дека Англија може да постигне согласност со балканските држави, и со тоа, и решение за македонското прашање".

Исклучително интересно. Никој не ќе може да оспори дека ова бил еден трезвен и објективен поглед на тогашната реална состојба на Балканот. Во принцип, Англија со својата остроумна анализа го следела истиот урнек, според кој и на сите останати балкански држави, од втората половина на XIX век, им била дозволена независноста. Таа реалност соседите на Македонија ја претставиле целосно извртено, само затоа што таа не одговарала на нивните сопствени амбиции со оглед на туѓата македонска територија.

На денешните Македонци еднаш треба да им е повеќе од јасно колку блиску нивниот народ, во тоа време, бил до посакуваниот статус на автономија, и со тоа, до пред скалилото до независноста. Значењето на оваа проблематика се состои во тоа што овде се работи за размислувања на една од водечките големи сили на Европа. Следствено, и покрај пропуштената шанса на Берлинскиот конгрес и покрај неуспешното Илинден-

ско востание, историјата, секогаш одново, ја држела вратата кон слободата малку подотворена - сè додека таа во 1944 година не била отворена на половина и во 1991 година целосно.

Не треба воопшто да се потсетува на тоа дека Лондон, имено, не се раководел од симпатии за Македонците или од некој (непостоечки) стремеж за праведност и еднаквост.

ми кон тоа (сè додека таа е премногу слаба да го оствари таканаречениот тестамент на Петар Велики), Турција навистина да остане заштитена од пропаста, но исто и од вистинското оздравување, а на Англија ѝ е потребна една Турција, која е непрекинато зафатена во Европа, задржана постојано во криза и спречена во тоа нејзините интереси и сили да ги концентрира во Африка, пред сè, во Мала Азија. Оттука, меѓународната политика

ните можни експанзионистички планови на двојната монархија. Ова сомневање било постојано присутно особено кај Русите. Сер Чарлс Хардинг известил дека рускиот министер за надворешни работи Изволски на Ревал му рекол вака:

"Заокружувањето на австриските намери (железничката пруга Санџак) ќе значи германизација на Македонија".

Всушност, "зелено светло" за склучување на Балканскиот сојуз и за напад на

СКАТА ШАХОВСКА ТАБЛА

Англиската политика кон Македонија од српски агол на набљудување

Интересно е што четири ипол месеци порано, во мај истата година (1906), тогаш веќе познатиот српски весник "Политика", се произнел во една серија прилози за англиските напори за изолирање на Германија и на Австрија и укажал на тоа "дека стремежот на Англија е насочен кон создавање на автономна Македонија, раководена од христијански гувернер".

Неколку години потоа, во 1909 година, еден извештај од Белград разоткрил (сега веќе по Ревал) дека Македонија на англиската шаховска табла, навистина, сè уште претставувала една фигура, но насоката на движењето одела сè подалеку преку малечката Македонија и тоа движење, еден ден, ќе ја згмечи. Покрај Русија, исто така, и Англија ги продолжила своите напори да ја потпомогне идејата за Балканскиот сојуз меѓу Србија и Бугарија "се разбира, со намера и цел да ѝ се предизвикаат тешкотии не само на Австро-Унгарија туку, пред сè, да се работи против внатрешното консолидирање и зајакнување на Турција, бидејќи наспроти сите туркофилски фрази, силна Турција не си посакува ниту Русија, ниту Англија. Русија мора да се стре-

на Англија, секако, е да се заложат за статус кво на Балканот, но притоа, во Македонија постојано да интригира против Турција".

Со оглед на овој несомнен опис секој коментар буквално е непотребен.

Русија ги поставува решавачките претпоставки за основањето на Балканскиот сојуз

Балканските држави кои сакале да ја присвојат Македонија, при што тие биле принудени да можат да го изведат тоа само заедно, никогаш не биле способни да постигнат успешен и поднослив консензус. Дури и да го пронашле сепак сметката ќе била направена без крчмарот: ниту еден од потенцијалните агресори не можел да биде сигурен во тоа дали овој "крчмар", Австро-Унгарија, при некој конфликт нема веднаш да се вмеша и истовремено да ги проголта можните држави агресори. Бидејќи Австрија била заинтересирана за дополнителна територија на Балканот (во прва линија за Санџак и за македонските области, дури и за Солун), во најмала мера исто како и непосредните соседни држави во регионот. Хенри К. Мејер укажал на тоа дека австриската железничка пруга низ Санџак, како врска меѓу Босна и Солун, доволно јасно сведочи за ид-

Турција, поточно на турска Македонија, балканските држави добиле најнапред со тајната спогодба на Русија со Србија и со Бугарија во 1911 година. Со оваа Спогодба Санкт Петербург се обврзал:

"На тоа да води сметка воените операции на Балканскиот сојуз против Турција да не бидат попречени или да не потпаднаат под влијание на другите сили.

Опишаниот развој довел до заклучок дека Србија, Бугарија, Грција и Црна Гора, од почит кон Австрија (и нејзиниот протекторат Германија) и покрај целата алчност кон македонските територии, можеби го основале Балканскиот сојуз, но кој без охрабрување од руската изјава за заштита ќе бил ризичен, за да ја вовлечат Русија во војна против Турција.

Од ова следува дека судбината на Македонија, Тракија и Епир без руската спогодба, според човечкото расудување, ќе била сосема поинаква.

Овој Балкански сојуз би бил за Македонија историска шанса, но конкретно тоа било во дијаметрална спротивност со грчките, бугарските и со интересите на сојузниците.

(продолжува)